

NEKOLIKO SPOMENA DUBROVAČKIH MAJSTORA IZ KRAJA XIII I PRVE POLOVINE XIV STOLJEĆA

JOSIP LUČIĆ

U srednjovjekovnom Dubrovniku bilo je dosta obrtnika. Bavili su se različitim obrtima specifičnim za potrebe srednjovjekovnog tipa grada vezanog uz pomorstvo, trgovinu i za potrebe srednjovjekovnog čovjeka i njegovog načina života. Dubrovački obrtnici bili su organizirani u svoje bratovštine i došli su osobito do izražaja u XV i XVI stoljeću. Iz tog razdoblja poznati su nam uvjeti njihova rada, brojnost i raznovrsnost poslova, način udruživanja i sl.¹⁾ Za razdoblje koje mi istražujemo, tj. do polovine XIV st. nemamo općenitih osvrtā o dubrovačkim obrtima i obrtnicima. Brojne podatke o zlatarima i klesarima nalazimo u radovima C. Fiskovića.²⁾ On nije donio samo podatke o zlatarima, nego ih je obradio: odredio ulogu, značenje i djelovanje u Dubrovniku. O slikarima objavili su građu J. Tadić i F. Kesterčanek.³⁾ O drugim vrstama obrtnika nemamo takvih općenitih i posebnih radova. Ovdje ćemo objelodaniti nekoliko arhivskih i tiskanih dokumenata koji se odnose na zlatare, slikare i klesare koji su bili zemljovlasnici u neposrednoj okolini Dubrovnika zvanog Astoreja.⁴⁾ Iz dijelova dokumenata — nije potrebno da ih se donosi in extenso — koje ćemo ovde objaviti možemo doznati: 1) neke nove zlatare i klesare koji u literaturi nisu bili dovoljno poznati; — 2) njihovo učestvovanje u zemljovlasništvu i njihovu ulogu kao zemljovlasnika u Dubrovniku. Na taj ćemo način proširiti dosadašnje znanje o njima. Neki put ćemo navesti članove obitelji, jer se katkad pomoću njih znađe i za postojanje samih obrtnika.

¹⁾ Usp. D. Roller, Dubrovački zanati XV i XVI stoljeća, Zagreb 1951.

²⁾ Cv. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća, Starohrvatska prosvjeta III, 1, 1949, str. 143—250.

³⁾ J. Tadić, Građa o slikarskoj školi u Dubrovniku XIII—XVI veka, I-II, Beograd, 1952. — F. Kesterčanek, Prilozi povijesti dubrovačkog slikarstva XVI stoljeća, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 13, 1961.

⁴⁾ Astoreja je u srednjem vijeku kopneni teritorij Dubrovnika koji obuhvaća područje Župe, Šumeta, Rijeke, Zatona, Gruža i okolice grada.

- 1) Dragoe aurifex, 1280—1282. god. Vlasnik je vinograda u Župi.⁵⁾
- 2) Tollisclaus aurifex, ima 1282. vinograd u Rijeci.⁶⁾
- 3) Matheus de Stancio aurifex, imao je vinograde i zemlju u Župi, koje je izgleda naslijedila kći mu Desa.⁷⁾
- 4) Magister Martinus aurifex, filius Grupse prodaje 3. VIII 1295. za 100 perpera vinograd i zemlju u Župi.⁸⁾ Imao je kćer Katarinu.⁹⁾
- 5) Radenus aurifex, imao je 1305. posjed u Župi.¹⁰⁾
- 6) Pokojni Milče aurifex ima kćer Palmu 1310—1312. god.¹¹⁾
- 7) Drugi jedan Milče aurifex spominje se 8. X 1319. kao vlasnik vinograda u Župi (»Milče aurifex«).¹²⁾
- 8) Marcus aurifex, filius Grupse kupuje 7. I 1282. za 238 perpera i »cum dono« vinograd u Župi.¹³⁾ Kasnije 4. III 1296. kao »Marcus aurifex« spominje se i kao vlasnik vinograda u Rijeci.¹⁴⁾ Jedan vinograd u Gružu 1. XII 1310. god. »fuit magistri Marci

5) Imanje Andrije, sina pok. Damjana de Palialogo u Župi graniči 8. XI 1280. »a parte septentrionis... cum vinea que fuit Dragoe aurificis«. Dvije godine kasnije »Stana, uxor quondam Dragoe aurificis... meam medietatem vinee, qui fuit dicti Dragoe« u Župi prodaje 22. I 1282. »Gataldo, filio Bisti Gataldi« za 80 perpera. Usp. G. Čremošnik, Spisi dubrovačke kancelarije I, Zapisi notara Tomasina de Savere 1278—1282, Zagreb, 1951, br. 372, 736. Kratica: Čremošnik, Spisi. — Zlatar Dragoje poznat je u literaturi, usp. C. Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Dubrovnik, 1955, str. 10. Kratica: Fisković, Prvi graditelji.

6) »Stana, uxor condam Desinne Adati« prodaje 23. VII 1282. vinograd u Rijeci koji se graniči »a parte montis cum vinea Dese uxoris condam Tollisclai aurificis« — Div. canc. 1,99. Sve signature se odnose na arhivske serije dubrovačkog arhiva. Zlatar Tollisclaus poznat je, Fisković, Prvi graditelji, 10.

7) »Johannes de Mare et uxor eius Desa, filia condam Mathei de Stancio aurificis« prodaje 2. III 1283. sve vinograde i zemlje u Župi »que fuerunt dicte Dese« za 100 perpera Geruasio Martinussii. — Div. canc. 1, 120.

8) Vinograd i zemlju prodao je Martinus aurifex »Drage uxori condam Blasii Ursii« — Div. canc. 3, 35 — Fisković, Dubrovački zlatari, 243.

9) Cattarina fiola de Martino aurifico« ostavlja 5. V 1358. »Margo nepota mia, fillia de Tholee marinaro yperperos 100 de grossi e la vigna che in Ombula«. — Smičiklas, Codex diplomaticus XII, 472.

10) »Radenus aurifex, frater Putnihe... habeo (18. II 1305) unam possessionem in Breno que soldi XII de vinea et terra« — Testamenta, 4, 20. — Fisković, n. dj. 245.

11) »Palma filia quondam Milče aurificis« — prodaje 17. XII 1310. vinograd i zemlju u Župi »Rosse uxoris Junii de Serena« za 90 perpera. Ista Palma prodaje 10. I 1312. svoj dio vinograda u Župi »Stefano aurificis« za 80 perpera. Taj se vinograd nalazi uz vinograd koji drži »Obrada uxor Milče«, pa bi Obrada mogla biti žena zlatara Milče. Konačno 15. II 1312. Palma prodaje svoj vinograd u Gružu Ursaciju de Cereua za 50 perpera. — Div. Not. 1, 27', 71, 78.

12) »Cum Milče aurifex« — Div. not. 3, 324a.

13) Taj vinograd sa svim pripadnostima kupio je Marcus aurifex od »Marisclaua monacha, filia quondam Peregrini Viçalia« — Čremošnik, Spisi, 722. Fisković, n. dj. 243.

14) Div. canc. 3, 40.

aurifici«.¹⁵⁾ Njegova žena Drage ulazi u posjed jednog i pol solda vinograda u Rijeci 17. VIII 1313. god.¹⁶⁾ Godinu dana kasnije 24. I 1314. »Drase uxor quondam magistri Marci aurificis« prodaje »Nicolaus de Galioa vineam... que est extra murum civitatis pro yperperis CL«.¹⁷⁾ Njegovi sinovi imaju 12. IX 1316. «*possessione filiorum magistri Marci*« u Rijeci.¹⁸⁾

9) Marcus aurifex, 1320—1330. god.¹⁹⁾ Vjerojatno nije istovjetan sa gorespomenutim Markom zlatarom, jer je onaj mrtav 1313.

10) Stephanus aurifex, 1312—1332. god.²⁰⁾ Spominje se opet 15. III 1332. kao vlasnik vinograda u Župi (»Stephani aurificis«).²¹⁾ Sinovi mu imaju vinograde u Župi 15. I 1330. god.²²⁾ Inače su mu poznata dva sina po imenu.

Prvi je »Maroe quondam Stephani aurificis« koji 24. XI 1355. daje u zalog Maroju Paskviću sa Šipana vinograd na Kantulama za 50 perpera na 6 mjeseci.²³⁾

Drugi sin »Syme Stephani aurificis cum filiis suis« primio je 1366. jedan dio u IV decenu u Platu kad je općina dijelila gornje dijelove Astoreje.²⁴⁾

11) Johannes aurifex, 1329. god.²⁵⁾

12) Basilius aurifex dobio je 9. III 1307. »vineam positam in loco qui dicitur Cresta« od Plesa calegariusa za 50 perpera.²⁶⁾ Vjerojatno je to vinograd koji je »Basilius aurifex« prodao 19. XI

¹⁵⁾ Div. not. 1, 26.

¹⁶⁾ »Drase uxor quondam Marci aurificis... in unum soldum et dimidium de vinea Crane quondam filii Iuani pescatoris que est in Umbola... pro perperis LXVI et grossis V, computato vigore carte in duplum pro uno aptagi de yperperis XIII et de toto vigore scripta die XXVI aprilis proxime preteriti« — Div. canc. 5, 67'.

¹⁷⁾ Div. canc. 5, 210'.

¹⁸⁾ Div. not. 2, 90'.

¹⁹⁾ »Uxor magistri Marchi aurificis« (javlja se 19. IV 1320. kao vlasnik vinograda u Župi. — Div. not. 3, 347. Dana 17. II 1330. zabilježeno je »vinea Marci aurificis« u Gružu — Div. not. 5, 258'.

²⁰⁾ Stefanus aurifex kupio je 10. I 1312. čitav dio vinograda Palme kćeri »quondam Milče aurificis« za 80 perpera. — Div. not. 1, 71 — Fisković, n. dj. 246.

²¹⁾ Aptagi 2, 127.

²²⁾ »possessione filliorum Stephani aurificis«, odnosno 22. III 1354. »cum filiis Stephani aurificis« — Div. not. 5, 247' — Vend. canc. 1, 71.

²³⁾ Div. not. 7, 106. Također i 7. I 1355. kao vlasnik vinograda u Župi, usp. Vend. canc. 1, 113. Javlja se i dalje 1356. i 1365. kao vlasnik vinograda u Župi, odnosno na Kantulama. Usp. Monumenta ragusina II, 165 i Div. canc. 19, 113 (Ovdje se zove Marinus quondam Stephani aurificis).

²⁴⁾ Monumenta ragusina III, 333.

²⁵⁾ Dana 7. VII 1329. vodio se spor između »Franem filium quondam Marie uxorem magistri Angeli aurificis ex parte una petentem et Dessam sororem Johannis aurifici ex altera occasione unius possessionis posite in Grausio« — Div. canc. 15, 58'.

²⁶⁾ Testamenta 4, 27 — Taj se vinograd na Cresti spominje i kasnije, usp. Div. not. 6, 266. — Debita not. 2, 254', 255 ili kao »extra ciuitatem a sancto Michele« dana 18. III 1320. — Div. not. 3, 343' — Fisković, n. dj. 241.

1339. »Marino filio suo... vineam positam apud sanctum Michaellem de Cresta... pro yperperis LXX«.²⁷⁾ Osim toga vinograda imao je Basilije i drugih, napr. u Župi.²⁸⁾

13) Angelus aurifex, 1324—1334. god. (»cum Angelo aurifice«) vlasnik je vinograda u Rijeci,²⁹⁾ i 1334. u Gružu.³⁰⁾ Njegov sin »Franem filium quondam Marie uxorem magistri Angeli aurificis« imao je, kao što smo vidjeli, 7. VII 1329. spor zbog posjeda u Gružu sa sestrom Ivana zlatara.³¹⁾

14) Buticus aurifex (»cum dicto Butco aurifice«) vlasnik je nekoliko vinograda u Župi 1316—1325. god.³²⁾ Kao »Buticus aurifaber« javlja se i kao vlasnik vinograda u Platu 26. II 1344. god.³³⁾ Međutim ovaj se zlatar upušta u kupoprodaje vinograda i ostale transakcije. Tako npr. 23. II 1322. kupio je 3 solda vinograda u Župi za 75 perpera.³⁴⁾ Dana 3. XI 1324. prodao je posjed vinograda u Župi za 150 perpera Juri de Rania.³⁵⁾ Zatim 4. VII 1326. prodao je 3 solda i 30 pasa površine vinograda u Župi za 54 perpera Marinu Gilio.³⁶⁾ Jedan vinograd u Župi i kamenu kuću u gradu i gradilište dao je 1. XII 1329. u zalag za 100 perpera Petru Bobaliju.³⁷⁾

15) Malten aurifex ima 18. I 1346. vinograd u Župi.³⁸⁾

16) Mildrugus aurifex vlasnik je 1350. također vinograda u Župi.³⁹⁾

²⁷⁾ Div. not. 6, 260.

²⁸⁾ »Basilius aurifex... vineam meam positam in Breno... vendidi (23. V 1312)... Radeno nepoti Radeneghe de santo Angelo... loco remunerationis pro quolibet soldo vinee perpetuo perperos XXXVIII et perperos duos pro dono... et fuit in vinea soldi quinque minus passos XXX« — Div. not. 2, 44', ali je i dalje imao druge vinograde u Župi, usp. Div. not. 3, 343', — 5, 19'.

²⁹⁾ U Rijeci je imao vinograde na nekoliko mjesta od 1324—1332, usp. Div. not. 4, 155, 163 — 5, 139. — Aptagi 2, 117'.

³⁰⁾ Div. canc. 10, 161. — Fisković, n. dj. 241.

³¹⁾ Div. canc. 9, 58'. Taj se Frane javlja kao vlasnik vinograda u Gružu i 1. IX 1336. god. — usp. Div. canc. 11, 122'.

³²⁾ Div. not. 2, 96' — Div. canc. 6, 214 — Div. canc. 8, 217 — Fisković, n. dj. 241.

³³⁾ Monumenta ragusima I, 196.

³⁴⁾ »Draxi uxor Cherghi de Maçola... vendidit Butico aurifici tres soldos de vinea sua posita in Breno... pro yperperis LXXV« — Div. canc. 6, 239.

³⁵⁾ Buticus aurifex... vendidit... Jure de Rania totam possessionem vinee mee in Breno pro aperperis CL« — Div. not. 4, 164' — 5, 78.

³⁶⁾ »Buticus aurifex vendidit Marino de Gilio tres soldos et passus triginta in Breno... pro yperperis LIII« — Div. canc. 8, 229'.

³⁷⁾ »Buticus aurifex... unam vineam meam in Breno... et domum lapideam in Castello... cum uno casali iuxta ipsam domum, dedi in pignore... ad IIII annos... pro yperperis C... Petro Filio quondam Nicole de Babbalio« — Div. not. 5, 235'.

³⁸⁾ Monumenta ragusina I, 205.

³⁹⁾ Monumenta ragusina II, 103 — Fisković, n. dj. 244.

17) Radenus aurifex, filius Bratoslavi kupuje 13. I 1357. pola posjeda u Čibači za 53 perpera od Jakuše žene Priboja Masarač.⁴⁰⁾

18) Nixa Stanoeuich, aurifex kupio je 6. III 1364. sav posjed pok. Marina de Sorento za 600 perpera,⁴¹⁾ da bi nekoliko mjeseci kasnije 7. IX 1364. kupio je za 500 perpera druge vinograde i zemlje u Šumetu.⁴²⁾ Skupio je u svemu 6 vinograda koje je kao »Nixa aurifex, filius Stanoe« oporučio 9. VI 1366. potomcima.⁴³⁾

19) Frane Aurifex, filius Matey kupio je 3. III 1363. poža vinograda u Župi za 100 perpera.⁴⁴⁾

20) Bene de Čibriano aurifex, prodao je 15. XII 1365. svojoj ženi Rusi vinograd i zemlju u Župi za jedan perper.⁴⁵⁾

21) Radoe aurifex dobiva 1366. pola dijela zemlje u III decenu u Platu prigodom diobe zemlje u gornjim dijelovima Astoreje.⁴⁶⁾

Što se tiče slikara njih nema mnogo kao zemljovlasnika. Kao vlasnici vinograda u Astoreji javljaju se dvojica:

1) Magister Yuanus pictor, kupuje 4. III 1296. za 50 perpera vinograd u Rijeci.⁴⁷⁾

2) Stance pitore (»cum Stance pitore«) ima 20. V 1326. vinograd u Rijeci.⁴⁸⁾

Nešto više od slikara, a manje od zlatara javljaju se klesari (protomagistri, petrarii) kao zemljovlasnici. Navest ćemo podatke o njihovom učešću u zemljovlasništvu kronološkim redom.

⁴⁰⁾ »Jacussa uxor Priboe Masarach... vendidit... Radeno aurifici, filio Bratosclavi medietatem indivisam possessionem vinee et terre quam ipsa emit a Nalesco Bochsich de Chiucacio... pro yperperis LIII« — Venditiones cancellarie 1, 154. — Fisković, n. dj. 245.

⁴¹⁾ »Pitropis quondam Marini de Sorento... pro satisfaciendo testamenti... vendiderunt Nixa Stanoeuich omnes possessiones dicti quondam Marini positas in Concheto... excepta illa parte possessinum quam habet Petre uxor dicti quondam Marini pro sua dote, pro yperperis sexcentis« — Div. canc. 19, 41 — Fisković, n. dj. 246.

⁴²⁾ Prodaje se »Misse de Stanoe aurifici vineas et terras que fuerunt Moreti de Lucaro positas in Juncheto... pro yperperis D« — Div. canc. 19, 64'.

⁴³⁾ »Nixa aurifex, filius Stanoe... Item habeo in Concheto vineas sex. Confinia sunt scripta in quaterno meo de manu mea, volo quod dicte vinee sint meis heredibus masculis. Et si masculus moriret sit heredes qui manebant cum tali partiita que non possit de gradu in gradu vendere nec donare nec impignorare nec alienare, saluo dare in dotem cum pacto suprascripto et gaudere...« — Test. 6, 10.

⁴⁴⁾ »Cuicus filius Peruosclavi fratris Brumasii vendidit Frane aurifici filio Matey medietatem vinee sue indivisam positam in Breno... pro yperperis centum« — Div. canc. 19, 8' — Fisković, n. dj. 242.

⁴⁵⁾ »Bene de Čibrano, aurifex vendidit Ruse uxori sue... possessionem vinee et terre positam in Breno que fuit Peruoie Bratussich... pro yperpero uno« — Div. canc. 19, 122 — Fisković, n. dj. 241.

⁴⁶⁾ Monumenta ragusina III, 332.

⁴⁷⁾ »Rosa de Casožo vendidit magistro Yuani pictori et uxori sue Anne filie dicte Rose vineam suam de Umbla... pro yperperis L...« — Div. canc. 3, 40. — J. Tadić, Grada I, 2.

⁴⁸⁾ Div. canc. 8, 227 — Čini mi se da bi ovaj Stance mogao biti identičan sa Stance kojeg spominje Fisković, Prvi graditelj, 9.

1) Pasqua protomagister, poznati je doživotni graditelj na stolnoj crkvi sv. Marije u Dubrovniku.⁴⁹⁾ Za svoje zasluge dobio je 22. XII 1255. pet solada zemlje na Brgatu.⁵⁰⁾ Još 20. VII 1284. spominje se kao vlasnik te zemlje.⁵¹⁾ Njegov sin Grgur⁵²⁾ javlja se 11. IX 1284. kao vlasnik vinograda na Brgatu.⁵³⁾ Znači da je naslijedio očevu zemlju na Brgatu.

2) Obratus petrarius ima 14. VI 1279. vinograd u Rijeci.⁵⁴⁾

3) Muschus petrarius posjeduje 1281. i 1282. vinograd u Župi.⁵⁵⁾

4) Pobratu de Cicagna petrarius prodao je 23. V 1296. vinograd u Rijeci za 300 perpera Dimitro de Techa.⁵⁶⁾

5) Gregorius de Grebeniča petrarius kupio je 12. IX 1316. 10 solada vinograda u Rijeci za 70 perpera od Johannes ne Čilippo.⁵⁷⁾ Njegova žena »Rade, filia Dobroquali Cumani et uxor Gregorii de Grebeniča« imala je »in dotem mediam vineam in Umbula« 4. XI 1304. god.⁵⁸⁾

6) Matheus petrarius, filius quondam Georgii kupuje 9. IX 1312. vinograd u Rijeci od Stane filie quondam Berossi za 35 perpera i 2 perpera pro dono.⁵⁹⁾

7) Čibranus petrarius ima 1314. vinograd »extra muros«,⁶⁰⁾ kozji je njegova žena »Benvenuta ux q. Čibrani petrarii« prodala 20. X 1316. Marino q. Mathie de Mence za 90 perpera.⁶¹⁾

8) Sergha uxor Bonifatii petreri dobila je 12. X 1320. u Rijeci vinograd od Dobre filie Obradi de Glaseno.⁶²⁾

9) Cranislaus Siracouig petrarius, frater Čudelini kupio je 9. III 1332. zemlju na Brgatu od Miscusf. Staneni de Vitesen za 9 perpe-

⁴⁹⁾ Fisković, Prvi graditelji, 23.

⁵⁰⁾ »De terris comunis Ragusii quinque solidos de terra posita in Vergato in loco qui dicitur Agusize a parte pelagi« Smičiklas, Codex diplomaticus IV, 611.

⁵¹⁾ Div. canc. 2, 28. Ta je zemlja prešla kasnije u ruke »illis de Cepen«. Dubrovačka komuna tuži naime 23. VII 1339. Givu de Sorento da je zasadio vinograd »in duabus partibus in Uergato... in una parte in terris que quondam fuerunt Pasque protomagistri communis et postea fuit illorum de Cepen« — Div. not. 6, 40'.

⁵²⁾ Fisković, Prvi graditelji, 23.

⁵³⁾ G. Čremošnik, Kancelariski i notariski spisi I, Beograd, 1932, 359.

⁵⁴⁾ Čremošnik, Spisi dubrovačke kancelarije, 98 — Fisković, Prvi graditelji, 18 M. Nakić, Izgradnja Dubrovnika u drugoj pol. XIII veka, Ist. glasnik 1954, sv. 3, str. 32.

⁵⁵⁾ Čremošnik, Spisi, 536, 1033. — Fisković, Prvi graditelji 18, M. Nakić, n. dj. 32.

⁵⁶⁾ »Pobratu petrarius vendidit Dimitro de Techa sartori, vineam suam in Umbula cum suis pertinenciis pro yperperis CCC« — Div. canc. 3, 44. Imao je posjed i na Šipanu, usp. Čremošnik, Spisi, 313, 322. Poznat je u literaturi, usp. Fisković, Prvi graditelji 18, M. Nakić, n. dj. 32.

⁵⁷⁾ Div. not. 2, 91' — Fisković, Prvi graditelji, 42, 108.

⁵⁸⁾ Test. 4, 18'.

⁵⁹⁾ Div. canc. 5, 114' — Div. not. 1, 125.

⁶⁰⁾ Div. canc. 5, 210' — Fisković, Prvi graditelji, 24.

⁶¹⁾ Div. not. 2, 94.

⁶²⁾ Div. canc. 6, 57' — Fisković, Prvi graditelji, 19, 42.

ra, ali ju je kasnije 9. III 1332. prodao Cranislavo Radoslavi Callie, becario.⁶³⁾ Inače se taj Cranislavus petrarius javlja kao zemljovlasnik u Župi od 1336. do 1363.⁶⁴⁾ jer je još 1. IV 1339. tu kupio vinograd za 180 perpera od Ellias filius q. Peruosclaui de Cireua.⁶⁵⁾ Žena njegova »Brata ux. Cranislavi petreri« kopila je 18. IX 1339. vinograd u Župi od Helias f. q. Peruosclaui de Cereua za 240 perpera.⁶⁶⁾

10) Beroe petrarius ima 4. VIII 1332. vinograd u Gružu na lokalitetu Posta.⁶⁷⁾

11) Bercus petrarius vlasnik vinograda u Gružu 22. V 1334. god.⁶⁸⁾

12) Bocauec petrarius prijavljuje 28. IV 1335. štetu u svom vinogradu u Gružu.⁶⁹⁾

13) Drasen petrarius tuži se da mu je učinjena šteta u vinogradu u Rijeci 14. VII 1336. god.⁷⁰⁾

14) Clime de Čupan petrarius prodaje 23. VI 1340. vinograd u Gružu Nico q. Jacobi de Surgo za 75 perpera.⁷¹⁾

15) Bratoe petrarius ima neke vinograde u Šumetu 1. IV 1348.

16) Bone petrarius ima 21. VII 1354. vinograd u Platu.⁷²⁾

Iz ovih nekoliko dokumenata možemo izvući stanovite zaključke.

Osim nabrojenog dvadeset i jednog zlatara, postoji još krajem XIII i u polovini XIV st. još mnogo zlatara,⁷⁴⁾ ali oni nisu zemljovlasnici u Asteriji. Ipak među njima čini mi se da se nalaze šestorica koji

⁶³⁾ Aptagi 2, 126 — Deb. not. 2, 251. Poznat je kao Hranislav, Fisković, n. dj. 32, 70.

⁶⁴⁾ Div. not. 6, 163 — Div. canc. 11, 116 — 14, 206' — 19, 8'. Mon. rag. I, 223 — III, 306, 324, 337.

⁶⁵⁾ Debita not. 2, 251.

⁶⁶⁾ Div. not. 6, 248 — Div. canc. 14, 222'.

⁶⁷⁾ Aptagi 2, 153' — Fisković, Prvi graditeljji, 68.

⁶⁸⁾ Div. canc. 10, 161.

⁶⁹⁾ Div. canc. 11, 106. — Vjerojatno je to Bogavče kojeg spominje Fisković, n. dj. 77.

⁷⁰⁾ Div. canc. 11, 119'.

⁷¹⁾ Div. not. 6, 281.

⁷²⁾ »auemo la uigna con lo frare de Santo Jachomo a Concheto« — Test. 5, 30. Usp. još i Fisković, n. dj. 118.

⁷³⁾ Vend. canc. 1, 100'. — Osim ovih nabrojenih majstora zlatara, slikara i klesara javlja se u dokumentima i stanoviti broj majstora koji nose samo oznaku »magister«. To su npr. Bona ux. Petri, magistri M i c h e, 1204 (SCD III, 42); magister R a d d i s i 1255 (SCD IV, 601); Angelus magister 1279 (Čermošnik, Spisi, 47); Martolus et Petrus filii condam B a c i a n i magistri 1282 (Testamenta 1, 5); pitropi condam Mathie uxoris olim Francisci magistri J o s e p h 1285 (Div. canc. 2, 63); Drasa ux. magistri R a d o e 1320 ((Div. not. 3, 334); magister C a n b u s (cum magistro Canbo) 1325 (Div. not. 4, 175); magister J o h a n n e s de Scolci (de Scola) 1365—1366 (Div. canc. 19, 114', 126).

⁷⁴⁾ Usp. C. Fisković, Dubrovački zlatari, 241—246; — isti, Prvi poznati graditeljji str. 10—11.

nisu dosad bili poznati: Matheus de Stancio, pokojni Milče, Milče Marcus, Johanr. r. s, Malten. Za ostalu poznatu petnaestoricu objavljuju se novi podaci i označuju vrijeme djelovanja.

Što se tiče uloge zlatara kao zemljovlasnika mogu se iznijeti stanovite konstatacije. Npr. izračunao sam — služeći se istraživanjima i spiskovima i popisima zlatara koje je učinio C. Fisković — da se do 1366. god. javlja u Dubrovniku oko 150 zlatara. Od tog broja prema našem istraživanju svega 21 se javlja kao zemljovlasnik u Astoreji, tj. oko 14%. To je svakako mali postotak. Ali ako se uzme u obzir da su zlatari uz postolare i klesare najbrojniji obrtnici-zemljoposjednici u to vrijeme, onda su zlatari relativno najbrojnije zastupljeni kao vlasnici vinograda i zemlje (21), dok se postolara kao vlasnika vinograda nalazi 20, a klesara 16. Kao zemljovlasnici zlatari su pretežno mali posjednici. Ipak ima ih nekoliko koji se ističu nešto većim posjedima, npr. Marcus filius Grupse sa vinogradima u Župi, Šumetu i Gružu, ili Buticus aurifex sa vinogradima u Župi. Male su i svote novca koje se obrću u kupoprodajama, 100—150 perpera. Među njima ipak odskaču jedino Radenus aurifex koji 1305. god. ima 12 solada zemlje i vinograda u Župi, i Nixa Stanoeuich koji je pokupovao vinograde u Šumetu pokojnog M. de Sorento i M. de Lucaro za 600 i 500 perpera, u svemu 1100 perpera. Ta su dvojica svakako odraz privatne moći dubrovačkih zlatara u to vrijeme. Vijek zlatara kao zemljovlasnika općenito je kratak. Npr. Desa filia quondam Mathei aurificis prodala je 1283. »omnes vineas et terras« u Župi; ili Palma filia quondam Milče aurificis prodaje 1310. »totam vineam et terram« u Župi. Posjedi se dakle kratko zadržavaju u obitelji jednog zlatara. Obično udovice zlatara prodaju posjed vjerojatno da bi se imale čime uzdržavati. Ti posjedi prelaze redovito u ruke vlastele kao stabilnijeg sloja zemljovlasnika.⁷⁵⁾ Osim vlastele i drugi slojevi sudjeluju u prisvajanju posjeda od zlatara.⁷⁶⁾ Kratkotrajnost i relativna brzina mijenjanja zemljovlasništva jesu jedna od značajki ne samo zlatara-obrtnika, nego i ostalih obrtnika u Dubrovniku u to vrijeme.

Slikari kao zemljovlasnici nisu došli u Dubrovniku do jačeg izražaja sve do polovine XIV st.

Što se tiče klesara njih se ukupno šesnaestorica javljaju kao vlasnici zemlje i vinograda u Astoreji u to vrijeme. Neki su od njih ušli u povijest dubrovačkog graditeljstva, kao npr. Pasque i sin mu Grgur, Obratus, Muschus, Pobratu, Gregorius de Grebeniça, Čibranus, Bonifatius, Cranislavus (Hranoje), Beroe, Bocauec, Bratoe.⁷⁷⁾ O njima se u ovom kratkom prilogu donose nove vijesti o njihovom učešću u poljoprivredi. Ujedno se označuju i vrijeme kad se javljaju. Čini nam se da bi mogli upozoriti da se nisu dosad pojavili kao

⁷⁵⁾ Getaldi npr. preuzima pola vinograda Stane uxoris Dragoe aurificis u Župi 1282, Martinussi vinograd od Stancio, a Ranina od Buticus.

⁷⁶⁾ Serena preuzima od quondam Milče 1310, — Draga Urssi od zlatara Martinus 1295. god. i sl.

⁷⁷⁾ Fisković, Prvi graditelji... passim.

klesari: Matheus filius quondam Georgii, Bercus, Drasen, Clime de Čupan, Bone. Njih petorica. I kod klesara opažamo činjenicu da su kratkotrajno zemljovlasnici. Sitni su to posjednici. Najveća utvrđena svota u kupoprodaji je 300 perpera odjednom, koju je dobio 1296. god. Pobratius kad je prodao svoj vinograd u Rijeci Dimitriju de Techa, sartori. Gregorius de Grebeniça kupio je 1316. god. 10 solada zemlje u Rijeci za 70 perpera, ili npr. Brate ux. Cranislaiu petrer kupuje 1339. vinograd u Župi za 240 perpera, dok je njezin muž kupio vinograd, isto u Župi, za 180 perpera. U svemu obitelj klesara Cranislava investirala je u zemlju 420 perpera, i tako je ušla u red Dubrovčana srednjeposjednika. Cranislavus je inače jedan od poznatijih dubrovačkih klesara. Na temelju podataka o ulaganju novca u zemlju možemo zaključiti da su zlatari ipak bili bogatiji od klesara. Kao što smo zaključili za zlatare i slikare da su samo prolazni zemljovlasnici, s malim posjedom — osim nekoliko izuzetaka — to isto utvrđujemo i za klesare. Ni jedni ni drugi ne dolaze u to vrijeme do jačeg izražaja. Nisu se mogli mjeriti u zemljovlasništvu s vlastelom i bogatijim građanima. Zemljoposjedi dubrovačkih klesara u ovom vremenu prelaze u ruke građana (Cepen) ili vlastele (Mence, Sorgo) ili obrtnika (Cranislavus becarius, Techa sartor).

QUELQUES MENTIONS DE MAITRES DE DUBROVNIK DE LA FIN
DU XIIIe. ET DE LA PREMIERE MOITIE DU XIVe. s.

JOSIP LUČIĆ

L'auteur publie, en extraits, quelques documents concernant les rapports- en tant que propriétaires terriens- des orfèvres, peintres et tailleurs de pierre, dans l'Astarej de Dubrovnik, pour la période allant jusqu'à la première moitié du XIVe. s. Ce faisant, il attire l'attention sur certains nouveaux orfèvres, et tailleurs de pierre moins connus. Il conclut que les orfèvres formaient une couche plus riche d'artisans que les tailleurs de pierre, étant donné leurs investissements en terrains et vignobles. Cependant, il fait remarquer que (pas plus que les autres artisans de Dubrovnik) ni les uns ni les autres ne représentaient une importante force de propriété foncière pouvant menacer les positions de propriétaires terriens de la noblesse et des citoyens riches.